

УДК 339.977

JEL Classification: R11, L65

DOI: 10.20535/2307-5651.33.2025.335870

Ковальчук А. І.

(відповідальний автор)

ORCID ID: 0000-0003-1677-5700

Горошотченко Д. О.

ORCID ID: 0009-0001-2619-5841

Черненко Н. О.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки

ORCID ID: 0000-0002-7424-7829

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Kovalchuk Anna, Horoshotchenko Daniil, Chernenko Natalya

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ВІД РИЗИКІВ ДО МОЖЛИВОСТЕЙ

ECONOMIC ANALYSIS OF THE PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE: FROM RISKS TO OPPORTUNITIES

У статті досліджено тенденції розвитку світового та українського фармацевтичних ринків у період 2015–2023 років. Проаналізовано динаміку зростання світового ринку, обумовлену низкою факторів, зокрема лідерські позиції ЄС у фармацевтичному експорті та профіцит товарів і послуг у цьому сегменті. Особливу увагу приділено кореляційному аналізу, що виявляє зв'язок між Глобальним Інноваційним Індексом та експортом фармацевтичної продукції. У дослідженні використано абсолютні та відносні показники, отримані з відкритих джерел і розраховані за спеціальними методиками. Розглянуто трансформацію фармацевтичного ринку під впливом науково-технологічного прогресу, що робить цей сектор дедалі більш динамічним та інвестиційно привабливим. Значну увагу зосереджено на українському фармацевтичному ринку: проаналізовано ключові показники, що визначають його міжнародну конкурентоспроможність, вплив війни на його розвиток, а також прогнози, ризики та очікувані тенденції на 2024 рік.

Ключові слова: економічний аналіз, фармацевтичний ринок, конкурентоспроможність продукції, прогнозування економічних ризиків, інновації у фармацевтиці, економічний розвиток, діджиталізація у фармацевтичній галузі.

The article explores the development trends of the global and Ukrainian pharmaceutical markets during the period 2015–2023. It analyzes the growth dynamics of the global pharmaceutical sector, emphasizing the leading role of the European Union in pharmaceutical exports and the overall positive trade balance in goods and services related to the industry. The study identifies key drivers of global market expansion, including technological innovation, increasing healthcare demands, and the rising importance of scientific research in shaping pharmaceutical strategies. A particular focus is given to a correlation analysis that reveals the statistically significant relationship between the Global Innovation Index and the volume of pharmaceutical exports, indicating a direct link between a country's innovation performance and its export potential. The research is based on absolute and relative indicators sourced from open databases and calculated using recognized analytical methods. Additionally, the article examines how scientific and technological progress has transformed the pharmaceutical sector into one of the most dynamic and investment-attractive areas of the global economy. Special attention is paid to the Ukrainian pharmaceutical market, where the study evaluates key indicators of international competitiveness, production capacity, and market structure. It also considers the devastating effects of the ongoing war on the country's pharmaceutical industry, including disruptions in supply chains, damage to infrastructure, and reduced domestic demand. Finally, the article presents forecasts, outlines potential risks, and discusses expected development scenarios for Ukraine's pharmaceutical sector in 2024, highlighting possible paths for recovery and integration into the global pharmaceutical ecosystem.

Keywords: economic analysis, pharmaceutical market, product competitiveness, economic risk forecasting, pharmaceutical innovations, economic development, digitalization in the pharmaceutical sector.

Постановка проблеми. Фармацевтичний ринок є одним із найдинамічніших сегментів світової економіки, що займає все більшу частину глобального обміну товарами та послугами. Його розвиток характеризується зростанням попиту, активними інноваціями, а також

адаптацією до викликів сучасності, зокрема глобалізації, пандемій та економічних криз. Водночас, фармацевтичний ринок України зіштовхується зі значними викликами, серед яких: економічна нестабільність, вплив війни, валютні коливання та конкуренція з іноземними

виробниками. Актуальність теми полягає у необхідності аналізу фармацевтичного ринку України для виявлення його ключових ризиків і можливостей. Це дозволить зробити ринок менш непередбачуваним, визначити його перспективи розвитку та сприяти формуванню конкурентоспроможних стратегій. Окрім того, аналіз світових тенденцій і їхнього впливу на український ринок є критично важливим для інтеграції України в глобальне середовище. Це дозволяє не лише визначити ключові фактори, які можуть сприяти або перешкоджати розвитку фармацевтичної галузі в Україні, але й адаптувати стратегії бізнесу до змінюваних умов. Зокрема, розуміння міжнародних стандартів, інноваційних технологій та змін у попиті на фармацевтичні продукти може допомогти українським компаніям підвищити свою конкурентоспроможність. Крім того, це сприяє залученню іноземних інвестицій, розвитку партнерств з міжнародними компаніями та покращенню доступу до новітніх технологій і знань. Таким чином, ефективна інтеграція в глобальний фармацевтичний ринок є запорукою сталого розвитку та модернізації української фармацевтичної промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом зростає кількість досліджень, присвячених аналізу фармацевтичного ринку як у глобальному, так і в національному контекстах. Світова наукова спільнота приділяє значну увагу таким аспектам, як інновації у фармацевтиці, вплив регуляторної політики на розвиток ринку, а також роль економічних і соціальних чинників у формуванні попиту на фармацевтичну продукцію. Дослідники акцентують увагу на зростанні фармацевтичного ринку завдяки активному впровадженню інноваційних технологій, таких як біофармацевтика та персоналізована медицина. У джерелах [1; 2] відзначається, що такі регіони, як ЄС, США та Китай, є лідерами у впровадженні нових препаратів і технологій, що сприяє їхньому домінуванню на світовому ринку. Також аналізується роль індексу інноваційності країн, який корелює з обсягами експорту фармацевтичної продукції.

Дослідження українських авторів [3; 4; 5] зосереджуються на таких аспектах: економічна динаміка ринку під впливом війни та валютних коливань; залежність внутрішнього ринку від імпорту та обмежена конкурентоспроможність вітчизняних виробників; потреба у вдосконаленні регуляторного середовища для стимулювання інновацій та залучення інвестицій. Згідно з публікацією О.В. Травіної [5], основними ризиками є нестабільна економічна ситуація, зростання витрат на виробництво та обмежений доступ до іноземних ринків. Однак серед можливостей виділяють зростання попиту на якісні ліки, підвищення інтересу до дженериків, а також можливості для експортного зростання завдяки євроінтеграції. Також, у сучасних дослідженнях наголошується, що до 2030 року глобальний фармацевтичний ринок продовжить стрімко зростати завдяки технологічному прогресу, збільшенню тривалості життя та зростанню хронічних захворювань. Водночас для українського ринку ключовими умовами розвитку є підтримка державних програм, зменшення податкового навантаження та стимулювання локального виробництва.

Так, дослідження О. Шандрівської та А. Цветковської [3] підтверджують тенденцію до збільшення концентрації фармацевтичного ринку України, що веде до витіснення слабких виробників і створює бар'єри для

нових гравців. Як наслідок, внутрішній ринок демонструє посилення монополістичних тенденцій та погіршення конкурентного середовища, що може обмежити розвиток інновацій та знизити доступність ліків для населення.

Т. Пальчевська, Г. Тарасенко, Г. Куришко та А. Ражик [6] звертають увагу на ключову проблему ринку, як високу залежність від індивідуальних витрат пацієнтів. Вони підкреслюють необхідність активного втручання держави, зокрема, збільшення бюджетного фінансування фармацевтичної галузі для забезпечення її стійкого розвитку та підтримки доступності ліків.

О. Світовий [7] аналізує вплив війни на динаміку ринку та вказує, що раніше високі темпи зростання суттєво знизилися в 2022 році. Основними причинами цього стали обмеження економічної активності під час воєнного стану, які торкнулися й фармацевтичного сектору. Однак автор також акцентує увагу на адаптаційних заходах, які впроваджують компанії для мінімізації втрат.

Л. Шимановська-Діанич, О. Лозова та І. Юрко [8] досліджують поведінку споживачів на початку війни, коли паніка спричинила масові закупівлі лікарських засобів без врахування реальних потреб. Вони прогнозують подальше зниження роздрібних продажів ліків, що змушує компанії диверсифікувати бізнес, орієнтуючись на експорт до європейських ринків та пошук нових джерел доходів.

Незважаючи на важливість досліджень, присвячених світовому та українському фармацевтичному ринку, все ще залишається недостатньо вивченим вплив геополітичної ситуації, інноваційного розвитку та науково-технологічного прогресу на динаміку цього сектору. Особливо актуальним є аналіз факторів, які впливають на конкурентоспроможність фармацевтичної продукції України на світовому ринку, а також визначення довгострокових тенденцій у контексті війни та змін у глобальній економіці.

Метою статті є дослідження ключових тенденцій і трансформацій фармацевтичного ринку, зокрема виявлення кореляцій між інноваційними показниками та експортним потенціалом, аналіз впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на український сегмент ринку та формування прогнозів.

Виклад основного матеріалу. Одним із ключових аспектів аналізу міжнародної конкурентоспроможності фармацевтичного сегменту є оцінка його розмірів та внеску у світову економіку. Для цього використовуються такі показники, як: загальносвітовий імпорт та експорт, товарообіг, експортна та імпортна квоти, а також частка фармацевтичного ринку у світовому ВВП.

У таблиці 1 наведено статистичні дані щодо зазначених показників за період 2015–2022 років, для кращої візуалізації ці дані представлені у графічному форматі (рис. 1 та рис. 2), включено лінії тренду, що відображають прогнозовану динаміку до 2026 року.

Експортна та імпортна квота є важливими індикаторами міжнародної торгівлі: вони показують частку експорту та імпорту фармацевтичної продукції у загальносвітовому ВВП. Зважаючи на глобальний баланс, у світовому масштабі ці показники завжди ідентичні, оскільки обсяг імпорту дорівнює обсягу експорту. Частка фармацевтичного ринку у світовому ВВП є ще одним критично важливим показником, який ілюструє внесок фармацевтичних товарів та послуг у глобальну економіку, відображаючи їх економічну значимість та перспективи розвитку.

Аналіз основних показників динаміки світового фармацевтичного ринку (таблиця 1) у період 2015–2022 рр. демонструє стійке зростання імпорту, експорту та товарообігу фармацевтичної продукції. Зокрема, за досліджуваний період обсяги імпорту та експорту зросли з 469 млрд дол. у 2015 році до 835 млрд дол. у 2022 році, а товарообіг збільшився майже вдвічі – з 938 млрд дол. до 1670 млрд дол. Також простежується позитивна динаміка експортної/імпортної квоти, яка зросла з 0,62% у 2015 році до 0,83% у 2022 році, що свідчить про посилення ролі фармацевтичної продукції у глобальній тор-

гівлі. Частка фармацевтичного ринку у світовому ВВП продемонструвала подібну тенденцію, збільшившись із 1,25% до 1,66%, що вказує на зростання значущості цього сегменту в світовій економіці.

Для візуалізації динаміки наведені на рис. 1 обсяги імпорту, експорту та товарообігу фармацевтичної продукції, а на рис. 2 показано зміни експортних та імпортних квот за той самий період.

Проаналізувавши приведені дані та на базі розрахункових показників, можна зробити висновок, що абсолютні та відносні розміри світового фармацевтич-

Таблиця 1

Основні показники динаміки світового фармацевтичного ринку у період 2015–2022 рр.

Рік	Імпорт/експорт, млрд. дол.	Товарообіг, млрд. дол.	Експортна/імпортна квота, %	Частка фармацевтичного ринку у світовому, %
2015	469	938	0,62	1,25
2016	496	992	0,65	1,3
2017	537	1074	0,66	1,32
2018	583	1166	0,67	1,35
2019	613	1226	0,7	1,4
2020	668	1336	0,78	1,57
2021	804	1608	0,83	1,66
2022	835	1670	0,83	1,66

Джерело: побудовано авторами на основі [9; 10]

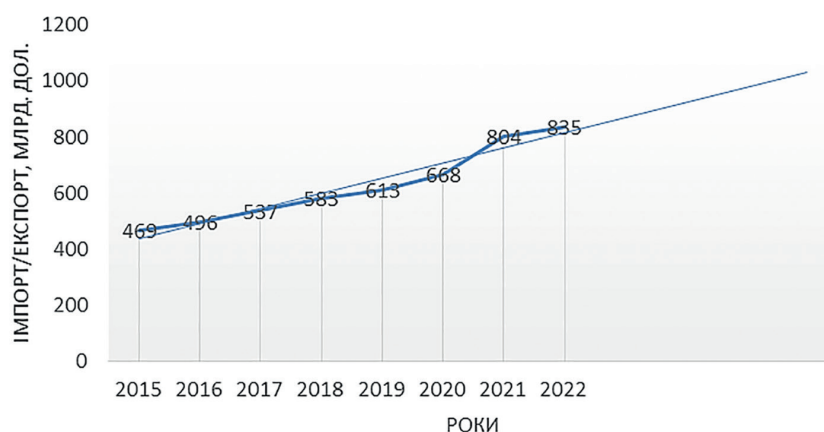


Рис. 1. Світовий імпорт, експорт та товарообіг фармпродукції у період 2015–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [9]



Рис. 2. Експортна та імпортна квота фармацевтичного ринку у період 2015–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [9]

ного ринку зростають. Це свідчить про те, що ринок розвивається з темпом, вищим за середній загальносвітовий. Серйозний стрибок товарообігу та частки фармринку можна спостерігати у 2020 році, що, очевидно пов'язано з пандемією Covid-19. Фармацевтична галузь була однією із небагатьох, яка не тільки не зазнала втрат, а й стала користуватися ще більшим попитом та привертала ще більше уваги суспільства.

Далі розглянуто фармацевтичний ринок в контексті Європейського Союзу. На рисунку 3 можна побачити загальний імпорту, експорт, а також, товарообіг країн-членів ЄС у досліджуваному періоді.

На графіку (рис. 3) відображено динаміку експорту та імпорту фармацевтичної продукції Євросоюзу, яка демонструє значне перевищення обсягів експорту над імпортом. Це свідчить про високий рівень розвитку фармацевтичної галузі в країнах ЄС, що забезпечує профіцит відповідних товарів та послуг і дозволяє здійснювати їх експорт у великих масштабах. Країни ЄС стабільно входять до списку лідерів серед найбільших світових експортерів та імпортерів фармацевтичної продукції. У подальшому аналізі представлено перелік країн, які займають провідні позиції у топ-5 експортерів та імпортерів у період 2015–2022 років.

Експортери: 1) Німеччина (2015–2022 рр.); 2) Швейцарія (2015–2022 рр.); 3) США (2015–2017 рр., 2019 р., 2021–2022 рр.); Ірландія (2018 р., 2020 р.); 4) Ірландія (2015–2017 рр., 2019 р., 2021–2022 рр.), США (2018 р., 2020 р.); 5) Великобританія (2015 р.), Франція (2016–2019 рр.), Бельгія (2020–2022 рр.). Імпортери: 1) США (2015–2022 рр.); 2) Німеччина (2015–2022 рр.); 3) Великобританія (2015–2017 рр.), Швейцарія (2018–2020 рр., 2022 р.), Бельгія (2021 р.); 4) Бельгія (2015–2016 рр., 2018–2020 рр., 2022 р.), Швейцарія (2017 р., 2021 р.); 5) Франція (2015 р.), Швейцарія (2016 р.), Бельгія (2017 р.), Великобританія (2018 р.), Китай (2019–2022 рр.).

Як видно, склад країн, які входять до переліку найбільших експортерів та імпортерів фармацевтич-

ної продукції, є майже ідентичним, що свідчить про стабільність цього сегменту. Серед провідних світових експортерів незмінно лідирують Німеччина та Швейцарія, а серед імпортерів – США та Німеччина. Важливу роль у високих обсягах експорту з країн ЄС відіграють США, які залишаються ключовим ринком збуту для фармацевтичної продукції з Європи.

Одним із ключових факторів розвитку фармацевтичного сектору є рівень інновацій. Для визначення ступеня взаємозв'язку між Глобальним Інноваційним Індексом та експортом фармацевтичної продукції проведено кореляційний аналіз. У дослідженні розглянуто дані десяти країн, зокрема Німеччини, Швейцарії, США, Ірландії, Бельгії, Італії, Франції, Нідерландів, Великобританії та Індії. На рисунку 4 представлено результати цього кореляційного аналізу.

На графіку (рис. 4) представлені результати кореляційного аналізу, що показують коефіцієнт кореляції (-33,1%) та коефіцієнт детермінації 11%. Від'ємне значення коефіцієнта кореляції свідчить про слабку обернену залежність між Глобальним Інноваційним Індексом (ГІ) та експортом фармацевтичної продукції. Це означає, що вищий рівень ГІ асоціюється з меншими обсягами експорту. Це також може свідчити про те, що країни з високим рівнем інновацій більше орієнтовані на внутрішній ринок. Однак, низьке значення кореляції (-33,1%) вказує на те, що вплив ГІ на експорт є незначним. Коефіцієнт детермінації, рівний 0,1098, підтверджує статистичну незначущість цього зв'язку, що дозволяє зробити висновок, що експорт фармацевтичної продукції не має істотного впливу на Глобальний Інноваційний Індекс, зокрема під час кризових ситуацій, таких як війна чи пандемія. В інших умовах, цей коефіцієнт кореляції міг би мати більше значення в подібних дослідженнях.

Не менш важливо, для визначення тенденцій розвитку ринку фармацевтики України є проведення статистичного аналізу даного сектору. Головними зовнішніми чинниками, які останні 10 років впливають на український ринок

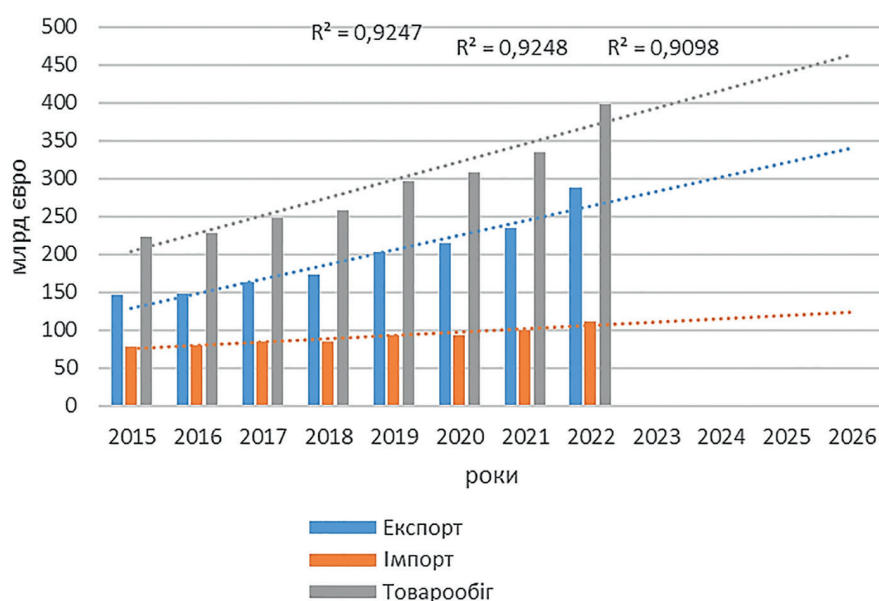


Рис. 3. Загальний імпорту, експорт та товарообіг країн-членів ЄС у період 2015–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [9]

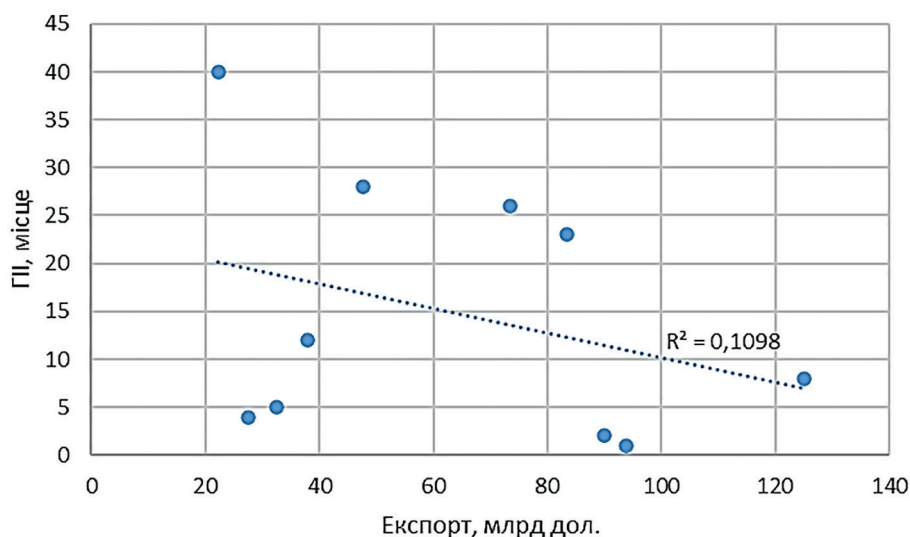


Рис. 4. Кореляційний аналіз взаємозалежності між Глобальним Інноваційним Індексом та експортом фармпродукції для 10 провідних країн обраної для дослідження галузі

Джерело: побудовано авторами на основі [9; 11]

фармацевтики – економічна нестабільність, COVID-19 та війна. У таблиці 2 продемонстровано зміну динаміки обсягів фармацевтичної продукції з 2015 по 2022 роки.

Згідно з даними (табл. 2), динаміка експорту, імпорту та товарообігу фармацевтичної продукції в Україні у період 2015–2022 років демонструє стійке зростання до 2021 року. Зокрема, обсяги експорту зросли з 168 млн дол. у 2015 році до 311 млн дол. у 2021 році, а обсяги імпорту за цей період збільшилися з 1 430 млн дол. до 3 170 млн дол., що свідчить про суттєве розширення ринку. Однак у 2022 році відбувся різкий спад: експорт скоротився до 285 млн дол., а імпорт – до 1 750 млн дол. Це зумовило загальне зменшення товарообігу до 2 035 млн дол., що майже відповідає рівню 2017 року.

З європейською тенденцією український імпорт фармацевтичних товарів значно перевищує експорт. В загальному, динаміка протягом досліджуваного періоду була стабільною та з кожним роком обсяги продукції зросли, проте у 2022 році даний сектор зазнав значного зниження через вторгнення росії в Україну, особливо знизився обсяг товарів іноземних виробників [11]. Перший рік війни був досить складним для фармацевтичного сектору. По-перше, з'явилося багато проблем, пов'язаних

з війною, таких як: значні втрати інфраструктури, складна і дорога логістика, подорожчання сировини, велика дебіторська заборгованість, нестача персоналу, менша кількість споживачів через міграцію та втрата доходів громадян на 25–30%. По-друге, масштабна фаза війни зупинила зростання даного українського ринку, хоча у довоєнний період, щорічно, ці показники зросли на 10–12%. По-третє, відбулась зміна попиту на ринку, а саме зменшення попиту на БАДи, вітаміни, засоби профілактики, антиковідні препарати. Українці надавали перевагу лише найнеобхіднішому, щоб заощадити. Також відбувся зсув у бік споживання вітчизняних препаратів, оскільки вони мають нижчу ціну за імпортні аналоги. За даними Proxima Research, у 2022 р. в упаковках 65% ринку займали українські компанії, які випускали 61% ліків з Національного переліку лікарських засобів. По-четверте, фармкомпанії змінили вектор пріоритетності вироблення лікарських засобів. В першу чергу виробляються препарати, які потрібні військовим та необхідні населенню: знеболювальні, кровоспинні, наркози, медикаменти для лікування хронічних захворювань. По-п'яте, відбулося ускладнення та скорочення експорту. В загальному, за останні п'ять років експорт лікарських засобів збільшився на 64%. Проте, у 2022 році обсяг експорту скоротився через логістичні труднощі. Компанія «Фармак» до війни продавала до понад 50 країн світу 25–30% виготовленої продукції. Після втрати складу в березні і до червня практично всі виробничі потужності компанії віддала під потреби внутрішнього ринку. Тому відбулося падіння експорту: за січень–серпень порівняно з аналогічним періодом минулого року він скоротився на 11%. По-шосте, зростання цін негативно вплинуло на купівельну спроможність споживачів. У січні–серпні 2022-го загальний показник інфляції на ринку ліків становить 15% порівняно з аналогічним періодом минулого року, тоді як індекс споживчої інфляції за цей період виріс до 19,5%. Останнім ж фактором є зменшення кількості аптек. До повномасштабного вторгнення в Україні налічувалось близько 21 000 аптек. З 24 лютого, за підрахунками Proxima Research, з них зачинилися 19%. Основні причини – руйнування торго-

Таблиця 2
Динаміка експорту, імпорту та товарообігу фармацевтичної продукції в Україні у період 2015 – 2022 рр.

Роки	Експорт, млн. дол	Імпорт, млн. дол	Товарообіг, млн. дол
2015	168	1 430	1 598
2016	189	1 530	1 719
2017	199	1 820	2 019
2018	221	2 040	2 261
2019	254	2 270	2 524
2020	277	2 530	2 807
2021	311	3 170	3 481
2022	285	1 750	2 035

Джерело: побудовано авторами на основі [9]

вих точок, окупація територій, на яких вони знаходились, та міграція працівників [12].

У 2023 році ситуація дещо покращилась та стабілізувалась. Продаж ліків у грошовому вираженні в першому півріччі 2023-го у порівнянні з аналогічним періодом 2022-го збільшився на 23% – з 50,8 млрд грн до 62,5 млрд грн – і продовжує зростати. Проте, зменшився на 6,4% у натуральному вираженні. Імпорт фармпродукції зріс на 0,01% та склав 992,8 тис. дол. Також відбулося збільшення працюючих аптек (+336 шт.) за 6 місяців 2023, що, звичайно, буде позитивно впливати на відновлення ринку. Споживачі і надалі продовжують купувати вітчизняну фармпродукцію. За перше півріччя 2023 року близько 30% ринку припадало на три найбільші компанії – Дарниця, Фармак та Київський вітамінний завод. Структура продажів ліків стабільна – загалом за результатами першого півріччя 2023 року частка вітчизняних ліків на ринку в грошах зросла до 37%, тоді як в упаковках спостерігається скорочення до 63,4%. В цілому структура продажів залишається такою ж, як раніше: частка українських препаратів на ринку в грошах менша за частку іноземних виробників, бо вітчизняні ліки дешевші. А також відбулося знаходження нових ринків збуту продукції (Австралія) та збільшення к-сті обсягу імпорту (Туреччина та Угорщина) [13].

Зважаючи на зміни, які відбулися можна зробити висновок, що фармацевтичний ринок в Україні є досить гнучким та швидко реагує на зміни. Він вистояв у такий кризовий та непростий час й продовжує відновлюватись до довоєнних показників. А також забезпечує армію та цивільне населення ліками, налагоджує логістику, шукаючи нові ринки збуту продукції та вирішує інші проблеми.

Прогнозуючи розвиток фармацевтичного ринку методом лінійної екстраполяції трендів, очікується зростання як абсолютних, так і відносних показників у найближчій перспективі. Основні тренди на 2024 рік включають домінування низькомолекулярних препаратів, що пояснюється їхньою простотою та вартістю, а також зростання попиту на медичні послуги на ринках, що розвиваються. Зростання витрат на дослідження та розробки ставить перед фармацевтичними компаніями завдання оптимізації процесів та ефективного використання штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації та зменшення витрат. Крім того, співпраця з іншими компаніями та дослідницькими установами може сприяти обміну ресурсами та досвідом, сприяючи подальшому розвитку галузі. [14].

У 2024 році очікується зростання попиту фармацевтичного ринку в Україні, через вплив штучного інтелекту на галузь, що може принести до 4,5% додаткового доходу. Також за прогнозами експертів в Україні у 2024 році обсяги аптечних продажів ліків збільшаться на 18,6%. Використання нейронних мереж в автоматизації процесів, таких як безпека на виробництві та аналіз документів, стане одним з ключових напрямів розвитку. Також очікується зростання популярності дієтичних добавок у структурі споживчого кошика та активний розвиток електронної торгівлі, яка вже становить 16% ринку (довоєнний показник – 9%). Водночас, топ-5 виробників на ринку роздрібного споживання набувають більшого впливу, збільшуючи свою частку в грошовому вираженні до 20% [15].

Але, з іншої сторони, фармацевтична галузь також є об'єктом певних ризиків. По-перше, варто зазначити ризик, пов'язаний з купівельною спроможністю населення. На даному етапі інфляція в Україні сильно пере-

вищує показники, що є сприятливими для сталого економічного розвитку. Вартість товарів та послуг, включаючи фармацевтику, зростає швидше за доходи населення. Тому, попит на товари та послуги не першої необхідності падає та існує висока ймовірність того, що подібна тенденція продовжиться. Щодо фармацевтичних товарів, що вважаються товарами першої необхідності, то існує ризик того, що деякі з них перестануть відноситися до даної категорії через пріоритетність на користь інших.

Наступним економічним ризиком є коливання курсу валют. Більшість обладнання та сировини для виробництва продукції фармацевтичної галузі – імпортується, тому зазвичай закупаються в іноземній валюті. Це впливає як і на бажання виробників купити сировину, так і на бажання споживачів купляти кінцевий продукт, собі-вартість (а відповідно, і ціна) якого підвищується через вищезазначений фактор.

Наступний ризик – це потенційна стагнація галузі з технологічної точки зору, що може мати серйозні наслідки щодо міжнародної конкурентоспроможності країни у довгостроковій перспективі. У рейтингу GII (Глобальний Інноваційний Індекс) Україна спустилася з 49 місця (2021) на 57 місце (2022). Тому, в тому числі технологічний розвиток сповільнюється у порівнянні з іншими державами. А так як фармацевтична сфера є у значній мірі залежною від інновацій, цей ризик варто вважати одним із найважливіших [16; 17].

Висновки. Світовий фармацевтичний ринок у період 2015–2023 років демонстрував стабільну динаміку зростання, значною мірою завдяки лідерським позиціям ЄС у фармацевтичному експорті та профіциту відповідних товарів і послуг. Інноваційний розвиток, зростання інвестицій у наукові дослідження та активне впровадження новітніх технологій забезпечують подальшу трансформацію галузі, роблячи її дедалі більш інвестиційно привабливою та динамічною. Кореляційний аналіз між Глобальним Інноваційним Індексом та експортом фармацевтичної продукції виявив помірну взаємозалежність, що свідчить про вплив інновацій на експортні можливості країн. Український фармацевтичний ринок також демонструє стійкість та адаптивність у складних умовах війни. Незважаючи на виклики, він зберігає потенціал для розвитку завдяки зростанню внутрішнього виробництва, збільшенню товарообігу та поступовій інтеграції у світові фармацевтичні процеси. Проте залежність від імпортованої сировини та обладнання, економічні ризики, такі як інфляція та зниження купівельної спроможності населення, залишаються ключовими перешкодами для подальшого розвитку галузі. Водночас ринок має значний потенціал для зростання завдяки інтеграції до глобальних трендів, впровадженню цифрових платформ і застосуванню штучного інтелекту в автоматизацію виробничих процесів. Завдяки адаптивності до викликів та використанню новітніх технологій український фармацевтичний ринок має всі шанси стати більш конкурентоспроможним і інноваційним. Очікується, що в 2024 році український фармацевтичний ринок продовжить зміцнювати свої позиції, розширюючи як внутрішню, так і зовнішню присутність.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження у сфері розвитку світового та українського фармацевтичного ринків можуть бути спрямовані на кілька ключових напрямів. Перший напрямок – це удосконалення методології адаптації світових тенденцій до українського фармацевтичного ринку. Це передбачає

глибший аналіз найуспішніших практик із глобального фармацевтичного сектора, їх адаптацію до умов українського ринку та визначення шляхів інтеграції таких практик в економіку держави. Особливу увагу слід приділити збору та аналізу детальної статистичної інформації, що стосується як світових, так і українських реалій, для забезпечення точності та ефективності впроваджених стратегій. Другий напрямок – розвиток і пошук інноваційних технологій, які сприятимуть пришвидшенню процесу цифровізації фармацевтичної галузі в Україні. Це включає дослідження можливостей використання

штучного інтелекту, автоматизації виробництва, вдосконалення електронної торгівлі та оптимізації логістики. Діджиталізація має стати основою для підвищення конкурентоспроможності галузі, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Третій напрямок – постійне дослідження глобальних тенденцій, інноваційних процесів і макроекономічних факторів, які впливають на розвиток світового фармацевтичного ринку. Розуміння цих процесів допоможе прогнозувати довгострокові зміни та формувати ефективні стратегії розвитку українського сектору, враховуючи світовий досвід.

Література:

1. Europe's pharma R&D productivity grows, but falls behind US and China. *European Medical Journal*. URL: <https://emjreviews.com/emj-gold/news/europes-pharma-rd-productivity-grows-but-falls-behind-us-and-china/>
2. Akkari, A. C. S. et al. Pharmaceutical innovation: differences between Europe, USA and "pharmerging" countries. *Gest. Prod., São Carlos*, v. 23, n. 2, p. 365–380, 2016. DOI: <https://doi.org/10.1590/0104-530X2150-15>
3. Шандрівська О. Є., Цветковська А. В. Дослідження фармацевтичного ринку України: у фокусі концентрація ринку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2022. № 1. С. 56–68. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2022.01.056>
4. YC Market. Структура фармацевтичного ринку України. URL: <https://blog.youcontrol.market/struktura-farmatsievtichnogho-rinku-ukrayini/>
5. Травіна О. В. Фармацевтичний ринок України в конструкції сучасного глобального фармацевтичного ринку: сучасний стан та тенденції розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 12. С. 192–196.
6. Пальчевська Т. А., Тарасенко Г. В., Куришко Г. Г., Ражик А. В. Сучасний стан та динаміка розвитку фармацевтичного ринку України та ЄС. Ринок контрастних лікарських засобів. *Вісник Київський національний університет технологій та дизайну*. 2020. С. 367–372.
7. Світовий О. Деякі аспекти функціонування фармацевтичного ринку України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-80>
8. Шимановська-Діанич Л. М., Лозова О. В., Юрко І. В. Ринок фармацевтичних товарів України: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2023. № 71. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-71-02>
9. Pharmaceutical products. The Observatory of Economic Complexity. URL: <https://oec.world/en/profile/hs/pharmaceutical-products?yearSelector4=2015>
10. Worldometer. GDP by Country. URL: <https://www.worldometers.info/gdp/gdp-by-country/>
11. WIPO. Global Innovation Index. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
12. Фарма під час війни: переорієнтація з антиковідних на кровоспинні, зруйновані склади та міграція провізорів. URL: <https://mind.ua/publications/20248405-farma-pid-chas-vijni-pereorientaciya-z-antikovidnih-na-krovospinni-zrujnovani-skladi-ta-migraciya-pro>
13. Тенденції фарми 2023: Українська продукція домінує на ринку, а виробники нарощують експорт. URL: <https://mind.ua/publications/amp/20263247-tendenciyi-farmi-2023-ukrayinska-produkciya-dominue-na-rinku-a-virobniki-naroshchuyut-eksport>
14. 12 найважливіших трендів фармацевтичної галузі у 2024 році | Фармацевтична галузь. Фармацевтична галузь | Об'єктивний інформаційний канал для професіоналів. URL: <https://promoboz.com/journal/uncategorized/12-najvazhlyvishyh-trendiv-farmatsevtichnoyi-galuzi-u-2024-rotsi/>
15. Аптека online. Фармапогляд–2024: виклики сьогодення – чим живе фарминок?. Аптека online. URL: <https://apteka.ua/article/689184>
16. Global Innovation Index 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
17. Global Innovation Index 2022. URL: <https://www.wipo.int/documents/d/global-innovation-index/docs-en-wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>

References:

1. Europe's pharma R&D productivity grows, but falls behind the US and China. *European Medical Journal*. URL: <https://emjreviews.com/emj-gold/news/europes-pharma-rd-productivity-grows-but-falls-behind-us-and-china/>
2. Akkari, A. C. S. et al. Pharmaceutical innovation: differences between Europe, USA and "pharmerging" countries. *Gest. Prod., São Carlos*, v. 23, n. 2, p. 365–380, 2016. DOI: <https://doi.org/10.1590/0104-530X2150-15>
3. Shandrivska O. Ye., Tsvietkovska A. V. (2022). Research of the pharmaceutical market of Ukraine: focus on market concentration. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series "Problems of Economics and Management"*. № 1, p. 56–68. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2022.01.056>
4. YC Market. The structure of the pharmaceutical market of Ukraine. Available at: <https://blog.youcontrol.market/struktura-farmatsievtichnogho-rinku-ukrayini/>
5. Travina O. V. (2024). The Pharmaceutical Market of Ukraine in the Construction of the Modern Global Pharmaceutical Market: current state and development trends. *Investments: practice and experience* № 12, p. 192–196.
6. Palchevska T. A., Tarasenko G. V., Kuryshko G. G., Razhyk A. V. (2020). Current state and dynamics of development of the pharmaceutical market of Ukraine and the EU. The market of contrast agents. *Bulletin of the Kyiv National University of Technology and Design*, p. 367–372.
7. Svitovyi O. (2023). Some aspects of the functioning of the pharmaceutical market of Ukraine. *Economy and Society*, (47). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-80>

8. Shymanovska-Dianich L. M., Lozova O. V., Yurko I. V. (2023). The market of pharmaceutical goods of Ukraine: problems and prospects for development. *Bulletin of Lviv University of Trade and Economics*. № 71, p. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-71-02>
9. Pharmaceutical products. The Observatory of Economic Complexity. Available at: <https://oec.world/en/profile/hs/pharmaceutical-products?yearSelector4=2015>
10. Worldometer. GDP by Country. Available at: <https://www.worldometers.info/gdp/gdp-by-country/>
11. WIPO. Global Innovation Index. Available at: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
12. Pharma during the war: reorientation from anti-covid to hemostatic drugs, destroyed warehouses and migration of pharmacists. Available at: <https://mind.ua/publications/20248405-farma-pid-chas-vijni-pereorientaciya-z-antikovidnih-na-krovospinni-zrujnovani-skladi-ta-migraciya-pro>
13. Pharma Trends 2023: Ukrainian products dominate the market, and manufacturers are increasing exports. Available at: <https://mind.ua/publications/amp/20263247-tendenciya-farmi-2023-ukrayinska-produkciya-dominue-na-rinku-a-virobniki-naroshchuyut-eksport>
14. 12 most important trends in the pharmaceutical industry in 2024 | Pharmaceutical industry. Pharmaceutical industry | An objective information channel for professionals. Available at: <https://promoboz.com/journal/uncategorized/12-najvazhlyvishyh-trendiv-farmatsevtichnoyi-galuzi-u-2024-rotsi/>
15. Pharmacy online. Pharma Outlook-2024: challenges of today – what is the pharmaceutical market like? Pharmacy online. Available at: <https://www.apteka.ua/article/689184>
16. Global Innovation Index 2021. Available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
17. Global Innovation Index 2022. Available at: <https://www.wipo.int/documents/d/global-innovation-index/docs-en-wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>

Стаття надійшла до редакції 02.06.2025

Стаття опублікована 30.06.2025